

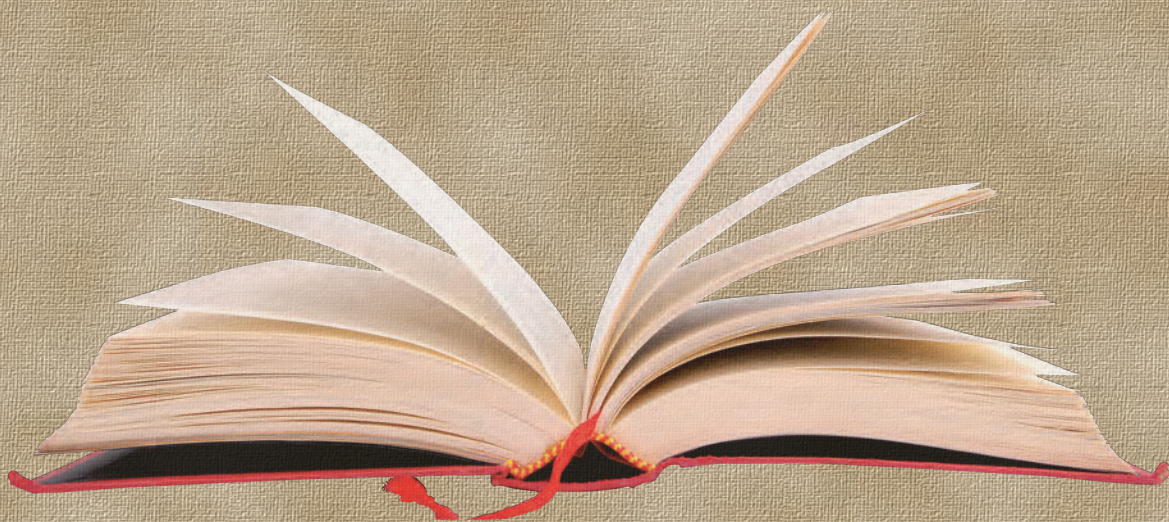
УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

ВОСПИТАНИЕ

ФАКУЛТЕТ ЗА
ОБРАЗОВНИ НАУКИ

СПИСАНИЕ ЗА ОБРАЗОВНА ТЕОРИЈА И ПРАКТИКА

год. 9, бр. 13, Штип 2014

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ

ВОСПИТАНИЕ
списание за образовна теорија и практика

Штип, 2014

ВОСПИТАНИЕ
списание за образовна теорија и практика
год. 9, број 13
2014 год.

За издавачот:

проф. д-р Соња Петровска, декан

Издавачки совет:

проф. д-р Саша Митрев
проф. д-р Блажо Боев
проф. д-р Емилија Јаневиќ-Ивановска
доц. д-р Кирил Барбареев

Уредувачки одбор – Editorial Board:

проф. д-р Блаже Китанов
проф. д-р Емилија Петрова-Горѓева
проф. д-р Соња Петровска
проф. д-р Снежана Ставрева-Веселиновска
проф. д-р Снежана Јованова Митковска
проф. д-р Снежана Мирасчиева
проф. д-р Владо Петровска
доц. д-р Трајче Стојанов
пом.асс. м-р Јадранка Рунчева
доц. д-р Трајче Стојанов
доц. д-р Деспина Сивевска

Главен уредник и одговорен уредник – Editor in Chief:

проф. д-р Емилија Петрова-Горѓева

Јазично уредување - Language Editor:

Даница Гавриловска-Атанасовска (македонски јазик)
м-р Снежана Кирова (англиски јазик)

Техничко уредување – Technical Editing:

Славе Димитров
Благој Михов

Рецензенти:

проф. д-р Снежана Јованова-Митковска
проф. д-р Снежана Мирасчиева
проф. д-р Соња Петровска
проф. д-р Снежана Ставрева-Веселиновска
проф. д-р Емилија Петрова-Горѓева
доц. д-р Трајче Стојанов
доц. д-р Зоран Здравев

Редакција и администрација – Editorial Office:

Бистра Василева-Ушинова
Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Факултет за образовни науки
ул. „Крсте Мисирков“ бб
п.фах 201, 2000 Штип,
Р.Македонија
e-mail: vospitanie@ugd.edu.mk
++389 32 550 500

СОДРЖИНА

д-р Блаже Китанов Македонија е судбина на светот - светот е судбина на Македонија	5
д-р Снежана Мирасчиева Рефлективноста на одделни теориски учења врз моделирање на ефективна воспитно-образовна комуникација	11
д-р Емилија Петрова-Горѓева Фактори на меѓучовечкиот однос - како императив за успешно воспитно делување	19
д-р Владо Петровски, м-р Даниела Коцева Семејното насилство - социјална појава на денешницата	35
д-р Кирил Барбареев Иницијалното образование на воспитувачите и учителите во Холандија - Педагошки факултет (PADAGOGISCHE ACADEMIE) во Гронинген	43
д-р Снежана Јованова-Митковска Стручни, научни трудови - методолошки упатства	55
д-р Снежана Ставрева - Веселиновска Ставови на студентите од студиската програма Биологија на Факултетот за природни и технички науки за својата практична оспособеност за реализирање на настава по биологија во деветгодишното основно образование	67
д-р Драгана Кузмановска, м-р Снежана Кирова, м-р Биљана Петковска Три методи за учење на новите генерации	87
Бисера Петковска, д-р Благој Делипетрев, д-р Зоран Здравев Масовни отворени онлајн курсеви (MOOK)	95
м-р Ленче Насев, м-р Саша Павловиќ Компаративна анализа на курикулумот во Република Македонија и Република Српска на примерот: анализа на наставните програми по музичко од I до III одделение	105
м-р Даринка Маролова Модерни наставни принципи во наставата по германски како странски јазик	117

УДК: 37.014.3.091.33-028.22

Стручен труд
(Professional paper)

Доц. д-р Драгана Кузмановска
Виш предавач м-р Снежана Кирова
Лектор м-р Биљана Петковска
Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Филолошки факултет

ТРИ МЕТОДИ ЗА УЧЕЊЕ НА НОВИТЕ ГЕНЕРАЦИИ

Апстракт

Денешно време е време на брзи и сè поголеми промени во секој домен на животот, па така и образованието не е исклучок.

Кога станува збор за промени многумина од нас не се чувствуваат секогаш подготвени за промени. Речиси сите од нас најудобно се чувствуваме со секојдневните навика и постапки. Понекогаш промените ги доживуваме како закана, иако тие, исто така, можат да бидат возбудливи и да отворат нови можности за нас, наставниците. Во трудов ќе се зборува за воведување на промени во образовниот процес и ќе се потенцираат поволностите од тоа. Кога зборуваме за промени мислиме на усогласување на истите со потребите на новите генерации ученици кои не се вклопуваат во традиционалниот образовен процес и за кои е неминовно воведување на новини. Иако денес образованието подлежи на многубројни промени кои се однесуваат на наставниот план и програма, на наставата и учењето, на училиницата, на оценувањето и на технологијата, ние сакаме да зборуваме за нивното приспособување кон новите генерации на ученици.

Клучни зборови: *визуализација, критичко мислење, решавање проблеми, време.*

THREE LEARNING METHODS FOR NEW GENERATIONS

Abstract

Nowadays we are witnesses of rapid and major changes in every domain of life, and so education is no exception.

When it comes to change, many of us do not always feel ready for change. We almost all feel most comfortable with the daily routine and procedures. Sometimes changes are experienced as a threat, although they can also be exciting and open new opportunities for us, teachers. This paper deals with and highlights the benefits of introducing changes in the educational process. When we talk about changes we mean aligning them with the needs of new

generations of students who do not fit into the traditional educational process and for these students the introduction of innovations is imminent. Although education today is subject to a number of changes relating to curriculum, teaching and learning, classroom, assessment and technology, this paper talks about their adjustment to new generations of students.

Key words: *visualization, critical thinking, problem solving, time.*

Вовед

Веќе со години се предупредува дека држењето на настава со традиционални методи не е компатибилно со новите генерации млади кои се родени во дигиталната ера. Теоретичарите веќе одамна ги дефинираа овие млади како Генерација X (младите родени од 1990 год.). Таблата и кредата се потполно застарено средство во наставата кога е Генерацијата X во прашање, затоа што младите денес користат таблет, виртуелни друштвени мрежи и секојдневно го користат интернетот. Потребно е, пред сè, да се промени пристапот во наставата, да се приспособат наставните средства и да се подигне нивото на интерактивност, во спротивно целосно ќе се изгуби фокусот на генерациите што доаѓаат, што не му оди во прилог на целото наше општество. За да се спречи овој негативен тренд, потребно е да се преземат соодветни мерки за задржување на вниманието на учениците во наставниот процес, а тоа може да се направи само со промена и приспособување на методите во наставниот процес. Денес ученикот се става во фокусот на наставниот процес, целта е „од ученикот да се направи централна фигура во наставниот процес и на тој начин да се изгради независна и слободна личност“ (Vrhovac 1993:32).

Потенцирање на методите за визуелното учење кај новите генерации ученици

„Кога зборуваме за нови технологии во образованието не сакаме да кажеме дека образованието мора да се премести од својата природна средина на училиштето и училиницата во еден виртуелен свет; сакаме да понудиме еден алтернативен пристап кон пренесувањето и усвојувањето на знаењата, продолжувајќи образование во светот кој постојано е еден чекор пред нас“ (Vrhovac, 1993). Сегашната генерација дефинитивно учи на различен начин. Нашето општество повеќе не е општество кое чита туку општество кое гледа, затоа што сме опкружени со визелен тип на забава. Поради ова се наметнува прашањето како еден наставник да имплементира методи кои ќе го стимулираат ученикот со ист интензитет како визуелната стимулација на која е навикнат? А ова мораме да го

правиме бидејќи визуелниот ученик нема да замине никаде, тука е и тука ќе остане.

Студиите покажале дека младите денес се прилично различни од старите генерации. Тоа секако не е работа на генетиката туку реакција на организмот и мозокот на опкружувањето. Опкружувањето на Генерацијата X се графички богатите веб-технологии, HD екраните со висока резолуција и големата димензија на дијагонала и севкупната заситеност од информации. Како резултат на тоа се изразени перцептивните способности на денешните млади многу лесно и ефектно да ги прифаќаат и учат визуелните форми, што секако треба да се земе предвид при изработка на наставните програми. Наставниот кадар мора да ги следи овие промени и да понуди содржини кои со поголемо задоволство визуелно се гледаат и набљудуваат, отколку што се предаваат и слушаат. Што значи дека вниманието мора да биде насочено кон методите на визуелното учење.

Фокус на критичкото размислување и решавање на проблемите, а не на меморирање на информации

За да може побрзо и поуспешно да се дојде до усвојување на информации и знаења, неопходно е да се обезбеди психолошка основа на создавањето – нормално да се одвива процесот на мислење. Тоа е сложен процес што се одвива според одредени законитости и правила кои во педагошката наука мора да се почитуваат ако се сака да се постигне успех, т.е. ако се сака процесот на мислење да резултира со продукција на нови информации и знаења. Од моментот на допир со информацијата до нејзино трансформирање во знаење поминува временски период во кој се одвива процесот на учење при што на него може да се гледа на два начина – поедноставен (кога за оној кој учи тоа е нешто надворешно – меморира со цел да го зголеми квантумот на знаења, по што следи негова репродукција) и вториот, внатрешен и посложен: „учењето е нешто што го правиш со цел да го разбереш светот“ (во Атанасоска & Петрова, 2006). Кога зборуваме за релацијата информација-знаење треба да се каже дека постои дистинкција меѓу: да се знае што и да се знае како, при што: „да се знае како е потврда на способноста да се потврди информацијата. Значи поставени во хиерархиска позиција да се знае како стои над да се знае што“. Знаењето претставува знаење тогаш кога: „знаењето или способноста се стекнале низ користење на искуството“. Знаењето е квалитет кој потврдува дека кај човекот доаѓа до промена во однесувањето: „пројавено однесување, но со промени во начините на кои луѓето го разбираат, искусуваат или концептуализираат светот околу себе“. Новиот конструктивистички пристап кон овие прашања вели дека до знаењето се доаѓа по пат на учење

при што: „кога човек учи тој не го усвојува или апсорбира пасивно новото разбирање. Наместо ова, новата информација активно се асимилира во постоечките когнитивни структури, додека симултано се прекројуваат овие структури поради ова, она што индивидуите го учат, секогаш е вработено во контекст на она што тие веќе го знаат, секој од нас генерира нови модели на наше сопствено разбирање на светот“. Меѓутоа, „нешто да се знае“ денес добива поширока димензија – не само да се усвои нова информација, не само да се знае нешто, туку и да се знае како, но и да се биде во состојба да се продуцира да се дојде до ново знаење. „Да се знае како“ значи да се помине во сферата на изградба на способност да се искористи и употреби стекнатото знаење. Тоа подразбира умешност да се примени знаењето, но и вештина и навика тоа да се прави повеќепати во нови и нови ситуации. Простото владеење со знаењето не му е од голема важност и вредност на човекот доколку тој не е во состојба да го стави во употребна функција. Само на овој начин знаењата му користат на човекот за доаѓање до нови сознанија и до откривање на нови нешта кои го богатат неговиот живот. Употребната вредност на знаењата е дотолку поважна затоа што голем дел од нив се усвојуваат по теоретски пат, а нивната практична примена е таа која нив ги потврдува, коригира или пак сосема ги побива и надминува. Прашањето околу знаењата во педагошката теорија е повеќеслојно: што претставува знаењето, како човекот доаѓа до него, кои знаења треба да се усвојат, кои се задолжителните знаења кои треба да ги има секој човек, кој критериум за нивна селекција да се избере и слично. Во педагошката наука се нудат различни одговори на овие прашања од причини што постои поделеност околу самите позиции од кои поаѓаат научниците, но и самото квалитативно еволуирање на педагошката наука се должи токму на новите пристапи кон одговарањето на овие прашања.

Интелектуалните сили и способности се почетната позиција за интелектуалниот развој на човекот, но истовремено и дел на интелектуалното воспитание. Во иницијалната позиција од нив во голема мера ќе зависи како ќе тече тој интелектуален развој, дали тој со успех, квалитетно и без пречки ќе ја води личноста кон крајната цел – запознавање на светот и себе си, т.е. кон продукција на нови знаења. Како крајна цел развојот на интелектуалните сили и способности е дел од воспитниот процес бидејќи тој си поставува таква цел – до максимум секој поединец да ги развие своите интелектуални сили и способности. Тие претставуваат моќи на човековиот интелект или разум, моќи со чија помош тој доаѓа до сознанија. Тие се виши ментални процеси кои го водат до познавањето. Способноста на човекот за генерализација, апстракција, синтеза и анализа е неговата основна моќ врз основа на која

тој ги толкува појавите и процесите во природата и општеството кои му овозможуваат да го преиспитува веќе познатото, но и да открива нови врски и релации, кои му овозможуваат влез во непознатото. Воспитниот процес има за цел да ги негува, но и усовршува, овие сили и способности преку создавање плодни предуслови, амбиент и ситуации во кои ќе дојде до израз нивната употреба, вежбање и усовршување. Современата педагошка мисла сè повеќе е насочена кон потрагата по начините и патиштата кои ќе овозможат на индивидуата да го достигне врвот во мисловните процеси - силата, вештината и способноста наречена критичко мислење: „критичкото мислење е виш облик на мислење кој е достапен на сите возрасти. Критичкото мислење значи да се тргне од некоја поставка, да се разгледаат нејзините импликации, да се преиспита, да се спореди со спротивните поставки и гледишта, да се изгради потпорен состав на уверувања и, на крај, врз основа на сето тоа, да се заземе сопствен став. Тоа ги вклучува сложените процеси на мислење, ги обединува концепциите и ресурсите како и преобликувањето на поимите и фактите. „Сложените процеси на мислење се процеси кои почнуваат со информација, а завршуваат со одлука“ (Blaslov, 2004). На овој начин личноста сама раководи со своето знаење со тоа што со прикладна помош го креира сопствениот пат и начин на негово конструирање. Развојот на критичкото мислење треба да биде проследен со поттикнување на дивергентното, т.е. креативното мислење што претставува когнитивно умевање од висок ред при што човекот е поставен во позиција и ситуација да покаже творечка активност, нелинеарен правец на размислување, примена на откривачка стратегија при доаѓањето до нови сознанија: „дивергентното мислење поаѓа од поставката дека креативноста, творештвото не е одлика само на определена категорија на луѓе, тежнее да се оддалечи од средиштето во различни правци истовремено, барајќи патишта до сознание“.

Воспитниот процес во современи услови треба да биде организиран според принципи кои ќе овозможат креирање ситуации во кои личноста ќе се развива во целост, а посебно ќе се развиваат нејзините интелектуални сили и способности на начин кој ќе го негува и поттикнува критичкото и творечкото мислење кај секој човек. Ова важно прашање е во доменот на дидактиката како педагошка дисциплина која го организира воспитниот процес, посебно процесот на учење и стекнување знаења, при што таа ги зема предвид сите екстерни и интерни фактори кои треба да се контролираат за да влијаат позитивно врз критичкото и творечкото мислење што треба да дојде до израз кај секоја индивидуа. Тоа мислење претставува вид на интелектуална способност на човекот која му овозможува да доаѓа до нови сознанија, да продуцира креативни идеи и решенија кои го богатат неговиот живот, но и животот на општеството.

Секогаш ќе постојат оние на кои им е полесно некои информации да ги запомнат, но се поставува прашањето дали тие ќе можат тие знаења да ги искористат во реалните работни околности и задачи. Се смета дека посебно денес непотребно е да се помнат одредени информации кои се достапни само со неколку кликови на интернет. Јасно е дека стратешкото образование мора да се занимава со едукација на младите во смисла на развивање на критичкото размислување и учењето да се применува знаењето во решавање на проблемите, а не во креирање на кадри кои во секаков момент ќе ги знаат датумите на историските настани, вредностите на математичките константи или одредени научни теореми. Претприемништвото се смета за основа на идниот економски развој и затоа е важно на време да се обучат младите со знаења кои ќе им помогнат во борбата да опстанат на пазарот.

Да се прилагодат предавањата кон потребите на младите според критериумот време

Голема маана на Генерацијата X е што од преголема количина на пласирани информации вниманието драстично опаѓа после кратко време. Едноставно, заситеноста од информации и забрзани когнитивни активности придонесуваат кон фактот што после десетина минути мозокот не може да прима нови информации и потребен му е одмор. И навистина, часот од 45 минути е непрактичен кога вниманието на дваесетгодишниците е во прашање. Предавањата мора да се поделат во кратки сегменти или е потребно да им се овозможи на младите да имаат пристап до знаења тогаш кога се спремни да ги прифатат. Тука на сцена стапуваат методите на учење на далечина, e-learning платформите и системите на кои лесно им се пристапува преку интернет и кои се во секој момент достапни. Интернетот како алатка ги надополнува достапните извори и материјали и ја намалува зависноста од времето и просторот што се ограничувачки фактори во училиштата. Тој ја зголемува динамичната комуникација и ја олеснува соработката намалувајќи ја потребата соработниците да бидат на исто место во исто време.

Заклучок

Денес брзиот технолошко-технички развој и примената на компјутерската технологија во наставата отвораат нови можности и начини за примена на некои нови или поинакви техники на учење, кои имаат силно влијание и врз учењето на новите генерации. Ваквите наставни методи имаат за цел да го подобрат квалитетот на образованието и повеќе да ги вклучат учениците во образовниот процес. Иновација значи напредок и развиток, а тоа е токму она што ни е потребно нам како општество.

Наставникот, како и секогаш до сега, во историјата на образованието има голема одговорност. Покрај тесно-стручните компетенции треба постојано да одржува чекор со најновите наставни методи и техники, како и со вештини за примена на ИК технологија. Иако денес секаде се зборува дека учениците се во фокусот на образованието, тоа во никој случај не ги намалува улогата и важноста на наставникот ниту го сведува само на посредник.

Користена литература

- Атанасоска Т, Петрова Ѓорѓева Е. (2006). Општа педагогија. Факултет за учители Битола, Битола. ISBN 9989-100-09-8. стр.164.
- Atherton, J. S. (2009). Learning and Teaching; Piaget's developmental theory. Преземено од <http://www.learningandteaching.info/learning/piaget.htm>
- Blaslov, Z. (2004). Veza izmegu skolskog kurikulumuma i kritickog mislenja, Skola bez slabih ucenika, Filozofski Fakultet, Pula. str. 605
- Vrhovac, Y. (1993). U potrazi za zadovoljnim učiteljem stranoga jezika. U M. Andrijašević, Y. Vrhovac (ur.) Trenutak sadašnjosti u učenju jezika, zbornik radova. Zagreb: Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku.

